

Förståelse för falska nyheter

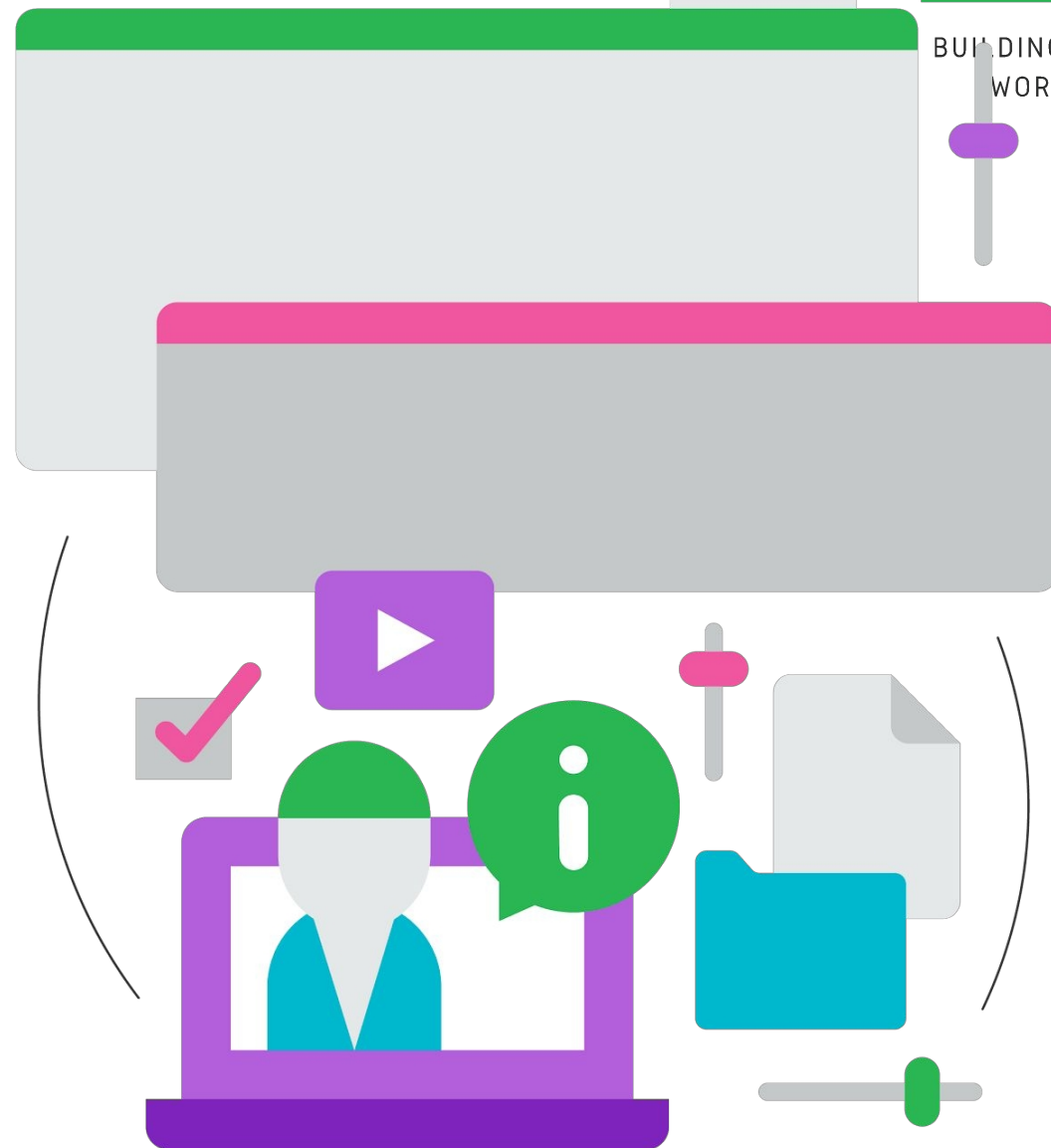
Att utveckla förmågan till kritiskt tänkande

Genom att mobilisera expertis

Co-funded by
the European Union

DIGIT
4A

BUILDING A
WORLD

Introduktion till falska nyheter

Med falska nyheter avses falsk eller vilseledande information som presenteras som nyheter, ofta i syfte att lura eller manipulera publiken, och som utger sig för att vara legitima nyheter. I allmänhet delas falska nyheter in i två kategorier:

Medvetet felaktiga historier - det vill säga att de som publicerar dem vet att de är felaktiga men publicerar dem ändå. Det kan vara för att manipulera den allmänna opinionen eller för att driva trafik till en viss webbplats.

Berättelser som innehåller delar av sanningen men som i stort sett är felaktiga. Det kan bero på att skribenten inte har kontrollerat alla fakta eller har överdrivit vissa aspekter för att få fram en viss poäng.

Felaktig information är inte ett nytt fenomen - termen "fake news" användes faktiskt redan på 1800-talet - men internet och sociala medier har förändrat hur den skapas och sprids.

Före internet tenderade människor att få sina nyheter från betrodda mediekällor vars journalister var skyldiga att följa strikta uppförandekoder. Internet möjliggjorde nya sätt att publicera, dela och konsumera nyheter och information, med relativt lite reglering eller redaktionella standarder. Många människor tar nu del av nyheter från sociala medier och andra källor på nätet - men det är inte alltid lätt att avgöra vilka nyheter som är trovärdiga och vilka som är falska.

Imponerande falska nyheter

Coronavirus falska nyheter

Covid-19-pandemin skapade en grogrund för falsk information på nätet, med många exempel på falska nyheter under hela krisen. Ett återkommande exempel på falska nyheter i sociala medier var påståendet att 5G-tekniken var kopplad till spridningen av viruset - enligt uppgift för att 5G undertryckte immunförsvaret medan viruset kommunicerade via radiovågor. Dessa påståenden var inte sanna och dementerades upprepade gånger av officiella källor, men delades ändå flitigt.

Presidentvalet i USA 2016

Falska nyheter och felaktig information blev en stor fråga under det amerikanska valet 2016, med falska och vilseledande påståenden över hela det politiska spektrumet. En analys visade att en stor del av de falska nyheter som genererades under valet skapades av tonåringar i Makedonien, som upptäckte att ju mer hyperpartiska berättelser de skapade, desto fler människor klickade sig vidare och delade dem, och desto mer pengar tjänade de på det.

Bombningen av Boston Marathon

Efter bombdådet mot Boston Marathon 2013 cirkulerade falska påståenden på nätet om att bombdådet var ett utstuderat knep från den amerikanska regeringen. I kölvattnet av många terroristdåd runt om i världen florerar ofta konspirationsteorier. Att det skulle röra sig om "false flag"-operationer - dvs. operationer som utförs av staten eller en hemlig sammansvärjning för att lägga skulden på andra eller ge täckmantel för andra aktiviteter - är en vanlig trope.

Kim Jong-un - den sexigaste mannen i världen?

År 2012 publicerade satirsajten The Onion en artikel som hävdade att Nordkoreas diktator Kim Jong-un hade röstats fram som världens sexigaste man och förklarade att "den Pyongyangfödde hjärtekrossaren är varje kvinnas dröm som går i uppfyllelse". Som ett exempel på hur satir ibland kan missförstås i olika kulturer rapporterade publikationer i Kina - inklusive onlineversionen av Kinas kommunistpartis tidning - påståendet som om det vore sant.

Kritiskt tänkande

"The Power of Critical Thinking" är ett viktigt begrepp som betonar förmågan att tänka klart och rationellt och förstå det logiska sambandet mellan olika idéer. Det handlar om att ifrågasätta och utvärdera information och argument, urskilja dolda värden, känna igen inbyggda fördomar och bedöma hur välgrundade resonemang är.

- All information kan påverkas av fördomar, oavsett om de är avsiktliga eller omedvetna. Genom att analysera information kritiskt kan man identifiera dessa fördomar och överväga hur de påverkar informationens giltighet. Detta är avgörande för att förhindra spridning och acceptans av falska nyheter, som ofta utnyttjar fördomar för att skapa övertygande men missvisande berättelser.
- Kritiskt tänkande innebär att man bedömer de bevis som stöder ett påstående. Detta innebär att man tittar på bevisens kvalitet, kvantitet och relevans. Information som stöds av starka, verifierbara bevis är mer sannolik att vara sann och tillförlitlig. Att analysera bevisen bidrar till att förhindra att falska nyheter accepteras och sprids, eftersom de ofta saknar solid uppbackning.
- Genom att lära ut och öva på kritisk analys av information blir individer bättre rustade att ifrågasätta och verifiera de nyheter och berättelser de möter innan de delar dem. Detta är särskilt viktigt i en tid som präglas av sociala medier, där felaktig information snabbt kan spridas via olika plattformar.
- Kritiskt tänkande och informationsanalys leder till ett mer välgrundat beslutsfattande i alla livets aspekter, från personliga beslut till yrkesmässiga och politiska beslut. När människor kan skilja tillförlitlig information från falska nyheter fattar de beslut baserade på korrekta uppgifter, vilket leder till mer rationella resultat.

Betydelsen av kritiskt tänkande

● **Analysera information:**

- Att skilja fakta från fiktion
- Förståelse för fördomar
- Utvärdering av bevis
- Förhindra spridning av felaktig information
- Främja informerat beslutsfattande
- Uppmuntran till fördomsfrihet

Fatta beslut:

- Välja tillförlitliga källor:
- Bedömning av informationens trovärdighet:
- Implementering av faktakontroll:
- Engagera sig eller inte engagera sig i innehåll:
- Välja svar på felaktig information:
- Prioritering av öppenhet och ansvarighet:
- Utveckla personliga och organisatoriska policyer:

Lösa problem:

- Utveckla analytiska färdigheter:
- Tillämpning av logiska resonemang:
- Skapa lösningar på felaktig information:
- Förbättrat beslutsfattande:
- Uppmuntra till strategiskt tänkande:
- Främja kreativitet:

Kommunicera effektivt:

- Klargöra och sprida sanningen:
- Bygga upp allmänhetens förtroende:
- Utbildning om mediekompetens:
- Främja kritisk dialog:
- Förespråkar faktagranskning:
- Uppmuntra till lyhördhet:
- Stödja samarbetsinsatser:
- Navigering av känslomässiga reaktioner:

Olika typer av falska nyheter

Klickbete: Rubriker, bilder eller bildtexter stöder inte innehållet Propaganda: Äkta

innehåll delas med falsk kontextuell information

Vilseledande rubriker: Vilseledande användning av information för att vinkla en fråga eller en person

Förfalskat innehåll: Imiterar äkta källor

Satir eller parodi: Ingen avsikt att orsaka skada men har potential att lura

Hur man identifierar falska nyheter

1. Kontrollera källan:

Kontrollera webbadressen för den sida du tittar på. Ibland kan falska nyhetssajter ha stavfel i URL:en eller använda mindre konventionella domäntillägg som ".infonet" eller ".offer". Om du inte känner till webbplatsen kan du titta i avsnittet Om oss.

2. Kolla författaren:

Undersök dem för att se om de är trovärdiga - till exempel, är de verkliga, har de ett gott rykte, skriver de om sitt specifika expertområde och har de en särskild agenda? Fundera över vad som kan vara skribentens motiv.

3. Kontrollera andra källor:

Rapporterar andra välrenommerade nyhets- eller medieföretag om historien? Citeras trovärdiga källor i berättelsen? Professionella globala nyhetsbyråer har redaktionella riktlinjer och omfattande resurser för faktagranskning, så om de också rapporterar om historien är det ett **g o t t** tecken.

Hur man identifierar falska nyheter

4. Upprätthåll ett kritiskt tänkande:

Många falska nyheter är skickligt skrivna för att framkalla starka känslomässiga reaktioner som rädsla eller ilska. Upprätthåll ett kritiskt tänkande genom att fråga dig själv - varför har den här historien skrivits? Främjar den en viss sak eller agenda? Försöker den få mig att klicka mig vidare till en annan webbplats?

5. Kontrollera fakta:

Trovärdiga nyheter innehåller rikligt med fakta - data, statistik, citat från experter och så vidare. Om dessa saknas, fråga varför. Rapporter med falsk information innehåller ofta felaktiga datum eller ändrade tidslinjer, så det är en god idé att kontrollera när artikeln publicerades. Är det en aktuell eller gammal nyhet?

6. Kolla in kommentarerna:

Även om artikeln eller videon är legitim är det inte säkert att kommentarerna nedan är det. Ofta kan länkar eller kommentarer som publiceras som svar på innehåll genereras automatiskt av robotar eller personer som anlitas för att lägga ut vilseledande eller förvirrande information.

Hur man identifierar falska nyheter

7. Kontrollera dina egna fördomar:

Vi har alla fördomar - kan dessa påverka hur du reagerar på artikeln? Sociala medier kan skapa ekokammare genom att föreslå berättelser som matchar dina befintliga surfvvanor, intressen och åsikter. Ju mer vi läser från olika källor och perspektiv, desto mer sannolikt är det att vi kan dra korrekta slutsatser.

8. Kontrollera om det är ett skämt:

Satiriska webbplatser är populära, och ibland är det inte alltid tydligt om en berättelse bara är ett skämt eller en parodi. Kontrollera webbplatsen för att se om den är känd för satir eller för att skapa roliga historier.

9. Kontrollera att bilderna är äkta:

Bilder som du ser på sociala medier kan ha redigerats eller manipulerats. Möjliga tecken är förvrängning - där raka linjer i bakgrunden nu ser vågiga ut - samt konstiga skuggor, ojämna kanter eller hudtoner som ser för perfekta ut. Tänk också på att en bild kan vara korrekt men bara användas i ett missvisande sammanhang. Du kan använda verktyg som Googles Reverse Image Search för att kontrollera varifrån en bild kommer och om den har ändrats.

Verktyg för att avslöja falska nyheter

När man läser en artikel på nätet måste man fråga sig om innehållet är äkta eller falskt. För att hjälpa oss

I detta uppdrag har flera verktyg skapats under de senaste åren.

Det är möjligt att verifiera sanningshalten i nyheter, genom att konsultera faktagranskande webbplatser, som publicerar och definierar nyheter som sanna, falska eller innehållsmässigt ändrade.

- EDMO (Europeiska observatoriet för digitala medier)
- WE-VERIFY PLUGIN
- DEN FAKTISKA

Aktivitet: Utvärdering av nyhetsartiklar

Dela in deltagarna i grupper och ge dem exempel på nyhetsrubriker som de ska analysera med avseende på sensationalism, klickbete eller propaganda, vilseledande rubriker, falskt innehåll samt satir eller parodi.

Förklara vikten av att nyhetsförmedlare följer journalistiska standarder, såsom noggrannhet, opartiskhet och öppenhet.

Ge deltagarna nyhetsartiklar och be dem att utvärdera trovärdigheten i varje artikel utifrån de kriterier som diskuterats.

Uppmuntra deltagarna att kritiskt granska nyhetsbyråer genom att ta hänsyn till deras meriter, partiskhet och efterlevnad av journalistiska normer.

Understryk behovet av att verifiera information genom flera trovärdiga källor och faktagranskande organisationer.

Aktivitet: Scenarier från den verkliga världen

Diskutera exempel från verkligheten på falska nyheter som sprids via sociala medier och dess konsekvenser.

Diskutera utbildningens roll när det gäller att ge individer möjlighet att kritiskt utvärdera information och skilja sanning från osanning.

Ordna en brainstorming där deltagarna kan dela med sig av idéer och strategier för att bekämpa falska nyheter på individ- och samhällsnivå.

Dela in deltagarna i grupper och tilldela dem scenarier där de måste reagera på falska nyheter med hjälp av kritiskt tänkande.

TACK

DIGITAL

4 ALL

BUILDING A DIGITAL
WORLD FOR ALL

